

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO
NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

GASZOWICE

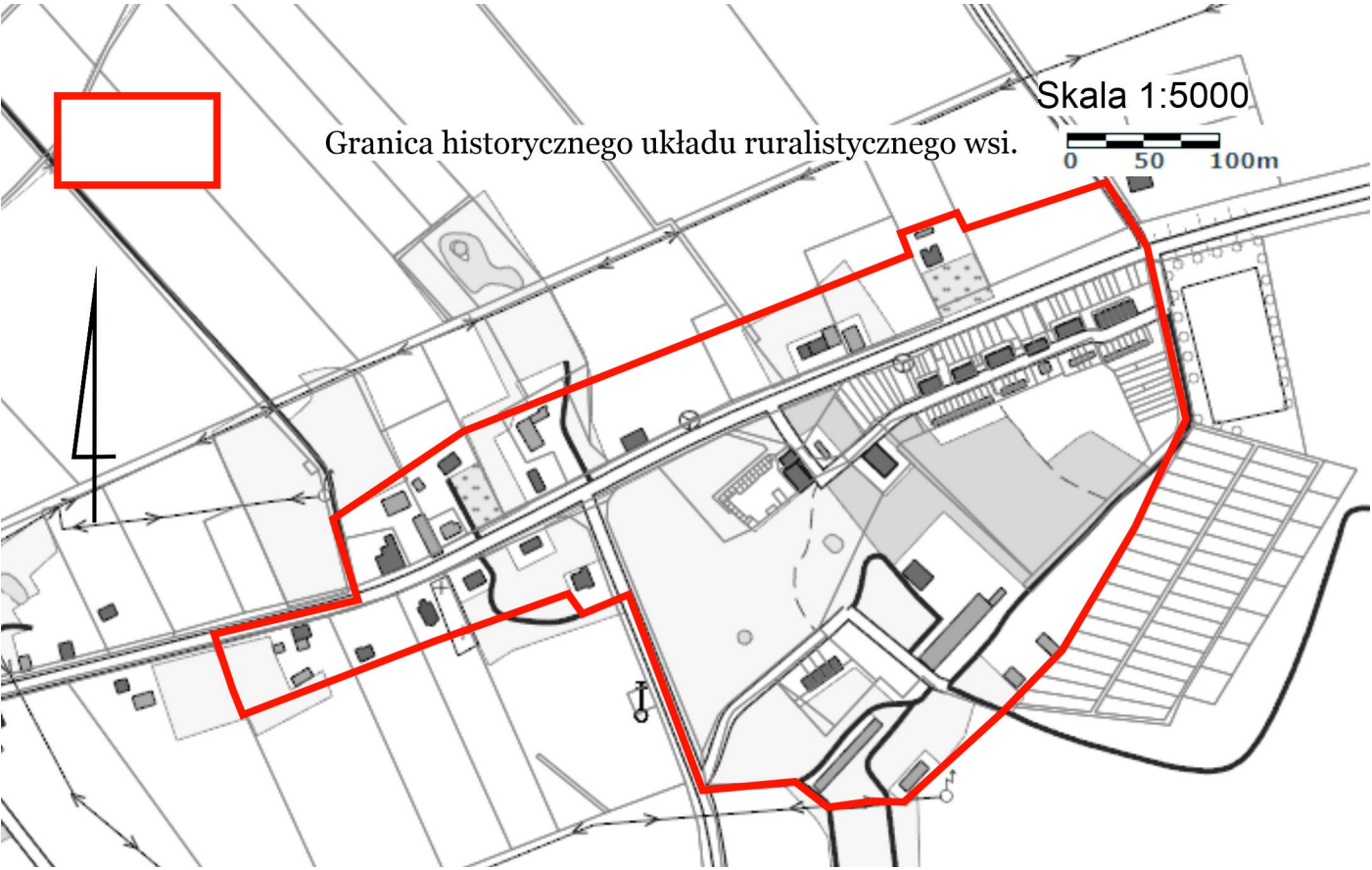
1. Nazwa

Historyczny układ ruralistyczny wsi

2. Czas powstania

1266, 1736, 1778, 1873, 1945

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **OLEŚNICKI**

Gmina **SYCÓW**

6. Współrzędne geograficzne

51°15'34"N 17°35'04"E

7. Użytkowanie obecne

mieszkalne
rolnicze

8. Stan zachowania

4

Poprzednie nazwy miejscowości: 1266 r. - Horndorff (?); koń. XIII w. - Gonatzitze (?); 1402 r. - Gerensdorf; 1503 r. - Gernsdorf lub Gimsdorf; ok. poł. XVIII w. - Gornsdorff; 1787, 1818, 1829 r. - Górnsdorf, Goernsdorf; 1830 r. - Gomsdorf, Giernoczyce; 1845 r. - Gomsdorf, Giernoszyce; 1876, 1891 r. - Gomsdorf; 1912 r. - Gomsdorf, Giemotczyce; do 1945 r. - Gomsdorf.

Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi: Nazwę niemiecką wywodzi się od imienia założyciela i pierwszego właściciela Gernota.

Historia wsi i dóbr: W 1266 r. Gaszowice, nazywane Horendorff, wymieniane są jako wieś związana z Bierutowem. To miasto wraz z przynależnym doń terenem i wsiami, w tym m. in. Gaszowicami, książę Henryk Śląski przekazuje wójtowi dziedzicznemu, Wilhelmowi von Reichenbach, celem osadzenia ich na prawie niemieckim. W dniu 21.09. 1503 r. w dokumencie braci Albrechta i Karola, książąt oleśnickich, zaświadcza, że Elżbieta, żona Siegmunda Pritzelwitz von Machnitz, przekazuje na rzecz kościoła w Gaszowicach czynsz, w wysokości 2 marek rocznie z należącego do niej majątku Ligota obok Poniatowie. To zostało potwierdzone przez pana Melchiora von Rohrau, jako ówczesnego pana lennego i zarządcę owego kościoła. Do 1654 r. kościoły w sycowskim kilkakrotnie zmieniały przynależność wyznaniową i dopiero w 1654 r. ustalili się ich ostateczny status. Na mocy kończącego wojnę trzydziestoletnią pokoju westfalskiego z 1648 r. 11 kościołów z obszaru Wolnego Państwa Stanowego Syców, zarządzanych dotąd przez protestantów, zostało przywróconych katolikom. Dotyczy to także tutejszego kościoła, który jednak przestał być kościołem parafialnym. Drewniana budowla była w opłakanym stanie. W 1733 r. tutejszy kościół filialny został podporządkowany oficjalnie kościołowi w Szczodrowie, gdyż do tego czasu sporną sprawą było, czy stanowi on filię kościoła w Stradomii Wierzchniej, czy w Szczodrowie. W 1736 r. budowa nowego budynku kościoła. W 1778 r. potwierdzone jest istnienie we wsi szkoły ewangelickiej. W 1787 r. *Grunwalde* to folwark polny należący do majątku w Stradomii Wierzchniej. W 1794 r. do kościoła należało pole, szerokości 6 grządek. Użytkował je dzwonnik i w taki sposób otrzymywał zapłatę za swe usługi. W 1845 r. w tutejszym kościele kazania odbywały się po niemiecku. W 1852-1853 r. budowa nowego, murowanego budynku kościoła. W 1873 r. tutejsza szkoła ewangelicka otrzymała nowy budynek. W 1912 r. Gaszowice to majątek i gmina wiejska. Cmentarz jest własnością kościoła i płynące zeń opłaty zasilają kasę kościoła. W 1891 r., 1912 r., 1937 r. *Grunwald* to folwark należący do majątku w *Ober-Stradam*. Niewielka jednodrożna położona w płaskim terenie, z dominującym zespołem dawnego majątku we wschodniej części wsi. W środkowej części Gaszowic znajduje się kościół. Zabudowa luźna, częściowo zagrodowa. Zachowany jest zasadniczy układ miejscowości oraz kościół.

Bibliografia:

- Knie J.: Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845
- T. Kułak, W. Mrozowicz: Syców i okolice. Od czasów najdawniejszych po współczesność; Wrocław-Syców 2000
- Lutsch H.: Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien, Bd II, Die Kunstdenkmäler der Landkreise des Reg.-Bezirks Breslau, Breslau 1889
- Schlesisches Güter-Adressbuch. Verzeichnis sämtlicher Rittergüter und selbständigen Gutsbezirke, sowie der grosseren Landgüter der Provinzen Nieder- und Oberschlesien Breslau 1886, 1891, 1912, 1926, 1937
- Zimmermann F. A.: Beiträge zur Beschreibung von Schlesien, Brief t. IV 1785; t.VII 1787

Materiały kartograficzne:

- Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1932-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, ochrona dominant, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zabudowy dawnego zespołu dworsko-folwarcznego i parku.

czerwiec 2023

Justyna Kość

